מסורת הש"ם .1 "" (3 .:3 1") (6

סנהדרין נט., ג) [עי' תוס'

יבמום מח. ד"ה וחיו וכ"כ

יו א מיי׳ פ״ה מהלכום ת"ת הלכה יג סמג עשין יב טוש"ע י"ד סי

שימה מקובצת לו ראה שבע מצות וכו׳. שבע מצות דינם אצלנו שבע מצות דינם אצלנו כדיננו אצלם. ומעתה כויננו אבים. ומעומה אין צריך לומר באומות הגדורות בדרכי דתות ונמוסים (מאירי ז"ל): **כ**ן ממונן לישראל. כלומר ראה שאכזרים ולב רע להם וחשודים על כל וכ"ש שאינן מצרים בצרת אחיהם לפיכ הכתוב כדי לפיכך קנסם כדי שישמרו שווריהן וכ״ז לא דברו אומות דכתיב בהו לא תחי' כל נשמה כו' (ה"ר יהונתן ז"ל): גן ודבר זה אין אנו מודיעים למלכות. כ"ז מדברי הסרדיוטות הוא כלומר ובדבר הזה ננשוו ווסו ענוכם שלא להודיעו למלכות (תלמיד הר"פ ז"ל): דו ביו אדם האדם. והיינו טעמא דהאדם הוי מיעוט אחר מיעוט אדם הוי מיעוט המיושר שבאדם כמו הירך המיומנת שבירך ואין מיעוט אחר מיעוט אלא

רבינו חננאל שלחה מלכות הרשעה שני סרדיוטאות אצל חכמי ישראל. פי׳ שרים ממונים . 'עשות דין מהדיוטות

:(הרא"ש ז"ל):

דאם בן לכתוב רחמנא גבי מועד. וליכא למימר דכי כתב רחמנא רעהו בתם לפטור תם דהדיוט בהקדש קאתי ומועד כדקאי קאי ולהכי לא כתביה גבי מועד °דלא חייביה רחמנא במועד אלא במקום שחייב בתם ולפטור לגמרי בשתיהם הדיוט בהקדש נמי לא

אתי דא״כ לכתביה רחמנא גבי מועד דהוי רבותא טפי וגם ליכא למיטעי למדרשיה אלא לפטור וכ״ש בתם אלא ודאי מדלא כתב גבי מועד אתא רעהו לחייב תם בהקדש נזק שלם וה"ה שבא לפטור לגמרי תם דהקדש בהדיוט וכיון דתם פטור מועד נמי פטור וה"ק קרא רעהו

פטור: אמרי ממה נפשך אי רעהו דוקא

הוא דאיכא חילוק בין תם למועד אבל כשאינו רעהו לא דהדיוט בהקדש דאם כן נכתוב קרא להאי רעהו גבי מועד: חייב והקדש בהדיוט פטור: שור של ישראל שנגח שור של כנעני

עמד והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בענין זה שנגח ששור שלנו שור שלהם ולמ"ד בפ׳ בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אבל למ"ד מותר קשה: מפארן הופיע ממונן לישראל.

פי׳ הקונטרס שסיבב והחזיר התורה בכל האומות ולא קבלוה משמע שר"ל דבפארן נגלה לאומות וכן משמע בתרגום ירושלמי דמתרגם מטורא דגבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארך ישמעאל היא כדכתיב בהגר ותשב במדבר פארן ובריש מסכת ע"ו (דף ב: ושס) ' אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"ע (ד' פט.) משמע דפחרן הוח סיני דקחשיב ה׳ שמות שנקרא לו מדבר נין מדבר הדש מדבר פארן מדבר סיני מדבר קדמות ונראה דמדבר סיני מדבר גדול ומלד אחד נקרא סיני ומלד אחר נקרא פארן וכל חמשה שמות דקחשיב במסכת שבת חמשה חלקים היו בו שכל אחד שמו נקרא כן ואע"ג דקדריש התם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאותו לד ששמו פארן נגלה לבני ישמעאל: אלא האדם. תימה הא אין עובדי

כוכבים קרויין אדם כדתניא בפ' המקבל (ב"מ קיד:) אמר רשב"י אין קברי העובדי כוכבים מטמאים באהל שנאמר אדם כי ימות באהל אתם קרויים אדם ואין העובדי כוכבים קרויים אדם ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) ל פי׳ בקונטרם דר״מ דהכא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סח. ושם) ל ולבינו תם מפרש דיש חילוק בין אדם להאדסדו מדע מדפריך ביבמות מקראי דנביאים ולא פריך מקראי דתורה דהאדם והבהמה אשר ימלא בשדה (שמות ט) אך התם הוי קודם מתן תורה וא"ת א"כ הוה ליה למימר אדם שולא נאמר אלא האדם לאו פירכא היא דהך ברייתא מתניא בת"כ וטובא

דכנעני כי נגח דישראל נמי ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני נחייב א"ר אבהו אמר קרא יעמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה שבע מצות יו שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל פ רבי יוחנן אמר מהכא 2הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממוגם לישראל תניא גמי הכי שור של ישראל שנגח שור של כנעני פמור

שור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ואומר הופיע מהר פארן מאי ואומר וכי תימא האי עמד וימודד ארץ מבעי' ליה לכדרב מתנה וכדרב יוסף ת"ש הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממוגן לישראל מאי דרב מתנה דא"ר מתנה עמר וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שנצמוו עליהן בני נח ולא קיימום עמר והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי ויתר לישנא דאגלויי הוא כתיב הכא ויתר גוים וכתיב התם ילנתר בהן על הארץ ומתרגם לקפצא בהון על ארעא מאי דרב יוסף *דא"ר יוסף עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני גח ולא קיימום עמד והתירן להם איתגורי אתגר א"כ מצינו חומא נשכר אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר ולא יוהתניא יר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל יאשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלים עליהן שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה סרא"ר חנינא סאגדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה: ת"ר וכבר שלחה מלכות רומיי שני סרדיומות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ממ"ג אי רעהו דוקא אפילו דכנעני כי נגח דישראל ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני לחייב ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות גם דישראל כי נגח דכנעני לחייב ודבר זה אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזל נינחמיה שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתא אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזל נינחמיה אמר להו מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבר הָא אפשר למיעבר עברי אזל הוא לחודאי גביה א"ל זואמר ה' יוּ(אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה יצרור את המדינים והכיתם אותם

איכא התם בכי האי גווגא דקתני התם וכן הוא אומר (ישעיה כו) פתחו שערים (ראשיכם) ויבא גוי וגו' ויבאו כהנים לוים ישראלים לא נאמר אלא גוי לדיק וכן הוא אומר הטיבה [ה׳] לטובים כהנים לוים וישראלים לא נאמר אלא לטובים הא למדת שאפילו נכרי ועוסק במורה הרי הוא ככהן גדול וא"מ והא עובדי כוכבים נתי קרויים אדם כדכמיב לולי ה׳ שהיה לנו בקום עלינו אדם וי"ל דבמקום שמזכיר השם מזכיר עובדי כוכבים בלשון אדם כלומר דבר חלש נולד מאדם וכן גבי חירם (יחוקאל כח) אתה אדם ולא אל וכן מה יעשה לי אדם (תהלים קיח) וריב"א הקשה מדכתיב (ישעיה מג) ואתן אדם תחתיך ותירץ דדרשינן ואתן אדום תחתיך גבי ההוא רומאה בפרק בתרא דברכות (דף סב:) והא דאמר בהשולח (גיטין דף מו.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לחפור בה בורות שיחין ומערות מדכתיב והארץ נתן לבני אדם בני אדם משמע אדם הראשון: הדי הוא בבהן גדול. הא דנקט כהן גדול משום דדרשינן בסוטה (דף ד:) יקרה היא מפנינים מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים: קראו ושנו ושלשו. וא"ח והא אמרינן בחגיגה (דף יג.) המלמד חורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב (מהלים קמו) ויש לומר דבע"ר עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למסור עלמן אי נמי עשו עלמס גרים כדאי' בספרי דפרשה אף חובב עמים: בשא משה קד וחומר. אור"ת דלאו דוקא אלא כלומר עתיד משה לישא ק"ו אם לא שהזהירו הכתוב תחילה דקודם נאמר אל תלר את מואב ממה שנאמר לרור את המדינים והכיתם אותם כדדרשינן עתה ילחכו שלא היה מתיירא בלק אלא מלחיכה בעלמא שלא היו מותרין אלא באנגריא וקרא דמדין אחר מעשה דבלק היה והא דקאמר נמי הקדוש ברוך הוא למשה לא כשעלתה על דעתך לאו דוקא הקשה הר"ר אלחנן דהכא משמע דאחר שנאמר גרור את המדינים עדיין היו מוזהרין שלא לנור

בסנהדרין נט. דיש ספרים דגר' ר' ירמיה], ד) לחמן לבר" ר' ירמיה], ד) לקמן פו. ע"ו ג. קדושין לא., ם: עד ג. קדושין כח., ה) [עי חום' קדושין לא. וחום' ע"ו ג. ד"ה גדול], הופיע. גילה ממונן והתירו: מפחרן. כשסיבב והחזיר התורה על כל ונס"ל: הרשעהן. ז) ול"ל ה [כם מיישל שפה], מ) רש"ל אלין, ה) [ע"ו ב:], מ) רש"ל הגיה שור שלהם שור שלנו האומות ולא קיבלוהים: והגלה אותם. כגון כפתורים היולאים מכפתור כו' וכתב מהרנ"ם דא"ל ודברים ב) וכגון ובשעיר ישבו החורים להניה דרונות התוחתות הוא דלענין נגיחה דוקא וגו' (שם) וכן אומות הרבה: לומר מותר גזל כנעני ונקט רישא דמילתא דמתיר. [ועי מהרש"א ומהר"ס]:, שחפי' מקיימין חותן כו'. שהרי חינם מלווים אבל מעונשין לא פטרן: למדונו י) [ד"ה מאין, כ) [ד"ה אלא], ט [ד"ה ואין], מ) ז"ל לא, ט [וע" מוס" תורתכם: חוץ מדבר זה. והם לא גילו להם טעמו של דבר שיהא ממונו של כנעני בחוקת הפקר מפני יבמות סא. ד"ה ואין ומ"ש שם על הגליון], הסכנה: דגידופה הוא. כלפי מעלה: מואבים

> תורה אור השלם .1 עמד וימדד ארץ ראה וַיָּתֵר גוֹיִם וַיִּתְפּצְצוּ הַרְרֵי עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלְם עַד שַׁחוּ גִּבְעוֹת עוֹלְם הַלִּיכוֹת עוֹלֶם לוֹ:

י טְם לו: חבקוק ג ו 2. וַיֹּאמֵר יְיִ מִּסִּינֵי בָּא וְזְרָח מִשֵּׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיע מַהָּר בָּארִז ייי מֶהַר פָּארְן וְאָתָה מַרְבְבַת לָדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דברים לג ב דת למו: וְוֹתְּכָּהוּ. וְבוּיִם לְגַב 3. אַךּ אֶת זֶה תֹאכְלוּ מִכֵּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְּ על אַרְבַּע אֲשֶׁר לוּ בְרַעִים מִמַּעַל לְרַגְּלָיו לְנַתַּר בְּהֵן עַל הָאָרֶץ:

ויקרא יא כא יקוא א כא. 4. וּשְׁמִרְתָּם אֶת חֻקּתֵי וְאֶת מִשְׁפָּטִי אֲשֶׁר יַצֲשֶׂה אתם האדם וחי בהם אני ַניּאָנֶה בְּנֶה אָבּי ויקרא יח ה ויאמֶר יְיָ אֵלַי אַל

את מואב ואל . תצר לְבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר ַּן שֶּׁוּה. 6. צְרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים והכיתם אותם: .... במדבר כה יז

גליון הש"ם

תום' ד"ה רא"כ כו' דלא חייביה רחמנא במועד. עי׳ לקמן דף מב ע״א תוס׳ ב"ה כתב:

מוסף רש"י

מפארן הופיע ממונם לישראל. הופיע והפקיר ממונס לישראל (ברכות לג.). עמד והתירן להם. ראה ויתר גוים, נראה בעיניו וישר להתירן (ע"ז ב:). אין מקבלין עליהן שכר. התרה זו לא טובתם סיא אלא שאין מלווין לקיימן ואם יקיימו לא יקבלו שכר (שם ג. ועי״ש יקבנו שכר (שם ג. ועי"ש ב. אלא אדם. ר"ת לית ליה אתם קרויים אדם ולא עובדי כוכבים קרויין אדם, ור"ש היא דדרש לה במסכת יבמות (סא.) וסנהדריו נט.). למדונו תורתכם. שאתם לומדים נמשנה (רש"י כת"י).